

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год. 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштом експресом непосредно администрацији „Глас Црногорца“ на Цетиње, или отправањем поштом на пошту на коју драго пошту; а коме је наручије, може се претплатити код г. *Петра Рамадановића*, К. Ц. агента у Котор. Допис се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку рјеч или за број од пет цифара по три новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новч.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Будући на концу године, када треба да затворимо рачуне, позивамо овијем своје дужнике, да чим прије исплате што нам који дугује од „Гласа Црногорца“.

Ко и даље жели наш лист примати, нека понови на вријеме претплату; иначе неће му се лист послати.

На наш лист може се претплатити: непосредно код *Управе К. Ц. Држ. Штампарије Цетиње (Cettigne — Montenegro)*, код *К. Ц. Отпавништва Новина на Цетињу*, и код г. *Петра Рамадановића К. Ц. агента у Котору (Cattaro — Dalmatien)*.

„Глас Црногорца“ стоји:

За Црну Гору на годину 4 фор., на по годину 2 ф., на четврт године 1 фор.

За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 6 фор., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

Администрација
„ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

— Њ. В. грчки Краљ Ђорђе одликовао је Њ. В. нашег Књаза Насљедника великијем крстом реда Спаситељева. Њ. В. Књаз Насљедник одно је лично да моли грчког генералног консула, г. Логотетиса, да буде код Њ. В. Краља тумач његове захвалности на високом одликовању.

— Њ. В. Књаз Насљедник у подјелу је отишао на Ријеку, а Њ. С. Књаз Мирко стигао је на Цетиње ономадње.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 18 децембра.

Критско питање дигнуто је са дневног реда. Грчки Краљевић Ђорђе, као опуномоћеник старијег покровитељака грчке краљевине: Русије, Инглеске и Француске, и нове покровитељке Италије, већ је заузео управу Крита. Истина, то ријешње критског питања није коначно него привремено, јер Принц Ђорђе није заузео Крит као генерал-гувернер, пришат од свијех велесила и од Султана, али то одговара боље националном поносу и националнијем падама грчкога народа. У осталом Султан се измирио с тијем догађајем, и он шаће можда и прихватити руску кандидатуру Принца Ђорђа, да се није уздао у Немачку. То се најбоље видјело приликом доласка Великога Књаза Николе Николајевића у Цариград на свечаност откривања споменика рускијем војницима, који су погинули у рату 1877—78 за ослобођење Балкана. Свака зна, да је Краљевић Ђорђе

кандидат руски — вели „Н. Времења“ — и у том смислу изгледа, као да га је Русија поставила на Крит. Одајући Султан извацредне почести Великог Књазу Николи Николајевићу уочи доласка Краљевића Ђорђа на Крит, учинио је политички корак бесспорне важности, којим је кутке одобрена избор наше владе. Привремени наслов Краљевића Ђорђа већ не може одсе утицати на учвршћење онога што се збило на Криту. Краљевић ће бити аутономнијем управитељем Крита с правима, који прилаже критском генерал-гувернеру, и истијем дужностима према Султану, које ће капије имати као генерал-гувернер, Султаном потврђен.

Петроградски лист посвећује у другом броју уводни члавак доласку Принца Ђорђа на Крит, у ком излаже заузимање дипломатије, да изради одобрење Султаново рускоме предлогу, али сва је мука била узалудна. „Адмирал конте Каневаро нађе сходно средство — вели „Н. Времења.“ Поставши од начелника италијанске ескадре на Криту италијанскијем министром иностранијех дјела, овај енергични мрнар, смјело је увео на себе иницијативу познатог ултиматума, ослањајући се на то, што је Италији, заинтересованој у источном питању мање од Русије, Инглеске и Француске, удобније било предложити тај рјешитељни корак. Тојло подржавана осталијема трима државама, италијанска влада учинила је велику службу дјелу, и за то сраведљивости захтева да јој се одаде дужан данак благодарности. Успјех ултиматума расчиство је пут успјеху руског предлога, да Краљевић Ђорђе дође на Крит, као повјереник четири велесиле. Томе се већ није могло противити, и у Цариграду су тако добро схватили, да се не може ни мислити већ о даљем противљењу, да се доласак Краљевића Ђорђа на Крит збио уочи одласка из турске престонице Великога Књаза Николе, ког је Султан примио тако демонстративнијем почастима.“

Дочек руског Великог Књаза и руска свечаност у Цариграду, о којима на другом мјесту говоримо, као да нијесу свакоме толико мили, што се најбоље огледа из једног „Пестерлојдов“ дотичног извјештаја из Цариграда. Пошто је изложено како се званично нише о том догађају, у томе извјештају овако се наставља: „Ипак у истини ствари не стоје тако глатко и просто. Ниједан Турчин не може превидјети, да је био једини узрок доласка Великог Књаза освећење маузолеума код Св. Стефана, чији се врх из Илдиз-Кјоска дурбином може видјети, и који болне успомене из посљедњег руско-турског рата буди. Према томе у дипломатском задовољству од пријатељскијех изјава, што је Велики Књаз од стране Цареве донио, мијешало се осјећање хладноће, што више, понижења, и још прије доласка руског госта појавише се разна неспоразумљења, која је морао савладати руски посланик, прије него је Царев изазланик дошао у Султанову престоницу. И за вријеме боравка Великог Књаза, који је био одбио понуду да одеједно у Илдиз-Кјоску, предпоставивши да буде гост руског посланства, ограничавало се општење између Руса и Турака на оно

што се није могло избјећи, а и према осталијема дипломатскијем мисијама, за вријеме овијех пет дана, руско посланство било је сасвијем затворено. Славила се чисто руска свечаност, и хтјело се искључиво руски бити и остати. Ни заступници балканскијех држава нијесу били позвани на освећење споменика — што је у осталом било нека врста обзира на осјетљивост Порте, — него су присуствовали освећењу, дијелом својевољно, дијелом по жељи дотичнијех влада. Сво скупа узврни чинило је утисак, као да Руси чине државу у држави. Али баш за то смијешно је срањивање посјете Великог Књаза код Султана са посјетом њемачкога Цара у октобру, срањивање, које се с развијех страна хтјело петицати. Једина сличност између ове двије посјете лежи можда у околности, што није ни Велики Књаз као ни њемачки Цар селамлику присуствовао, јер се дан прије селамлика са Султаном опростио.“

Извјештај доста карактеристичан у овом часу у „Пестерлојду“.

Поводом одласка у Индију лорда Керзона на мјесто вице-краља, „Тајмс“ изражава паду, да нови вице-краљ неће дијелити неповјерљивост осталијех индскијех чиновника према Русији. С тога неповјерљива троше се велике суме на ратну заштиту сјеверо-западне границе Индије, услед чега захтевају се велике жртве становништва Индије, што изазивање незадовољство у свијем друштвенијем слојевима. Лорд Керзон би морао оцијенити како треба племениту тежњу Русије, која жели учврстити опћи мир на реку свега човјечанства. Данас Русија иде напријед у Азију у два правца: жезловница, сибирске и средњезајатске; по првој се приближује Китају, по другој — Индији. Али је Русији потребит мир, да развије силе своје колоније у сјеверној Азији; исто тако Инглеској је потребит мир, да развија силе Индије. Државице, које се налазе у Азији између инглескијех и рускијех области, неће моћи опетати. Мир између Инглеске и Русије мора бити не просто примирје, него постојани и чврсти мир. У Русији изваја се политика мира с далекијем државничкијем погледима. Министар финансије Вите савремене је руски Колбер; ништа тако не може допринијети успјеху његовијех напора, да развије производну снагу и благостање Русије, као мир, обезбјеђен англо-рускијем споразумом и азијатскијем исловима.

Тако велики лист лондонски; а лондонски дописник „Н. Времења“ јавља, да се и остали лондонски листови изражавају попут „Тајмса“ о приближењу англо-руском. У исто доба „Пестерлојд“ нише, да корреспонденце из Русије у лондонскијем листовима „ласкају Инглесима надом“, да је Русија врло наклоњена приближењу Инглеској и да су се у том правцу битни кораци учинили... Пеншански лист вели, да би одиста било жељети, да се Инглеска и Русија споразумију односно земљашта, на ком се њихови ривалитети у посљедње доба сукобљују; али тврди да још није учињен ниједан корак у том правцу.

Међу тијем „Н. Времења“ на најновије инглеске најаве о руско-инглеском приближењу, овако одговара: „Од добријех односа са Инглеском нико се у Русији не удаљује, али условом, да ти односи оставе нам пуну слободу дјеловања свуда, гдје се наши интереси не укритавају са инглескијем интересима не само чисто политичкијем, него и у трговинском смислу. Вријеме је Инглесима да разумију, да су прошла она времена, кад су они тако вјешто изигравали своје иностране пријатеље и савезнике. Никакве бесједе, никакве пријатељске демонстрације неће данас никога завести у заблуду. Да прекрати своју политичку усамљеност, Инглеска ваља да убједи континенталну Јевропу, да искрено уважава права осталијех јевропскијех народа.“

РУСКИ СПОМЕНИК У САН-СТЕФАЊУ.

Русија је подигла величанствен споменик у Галатарији код Сан-Стефана спојијем синонима, који су пали на бојном пољу г. 1877—78 за ослобођење Балкана. То је црква у чисто руском стилу али тако саргањена да изгледа као споменик, а стоји преко милион рубаља. У њој су сакупљене и сачуване кости рускијех војника са бојишта Тракије и Румелије. И тај се споменик свечано открио на Никољдан.

За ту свечаност дошло је у Цариград Њ. Ц. В. Велики Књаз Никола Николајевић са депутацијама руске војске на нарочитом руском параброду „Прут“ уочи Никољданеви, уз пуцњаву топова са тврђава на Босфору. Тек се „Прут“ зауставио, пошали су на параброд министар иностранијех дјела Тевфик-паша и дворски церемонијал-мајстер Ибрајим, да га поздраве од стране Њ. В. Султана, који је унапријед био понудио Великоме Књазу да одеједно у Илдиз-Кјоску, али пошто се тичало једне црквене свечаности, Њ. Ц. В. одсјело је у руском посланству.

На уру посланије подна, уз војничке почести, Велики Књаз у пратњи маршала Шакир-паше, у дворскијем четворопрежнијем колима пошао је у Илдиз, да поздраве Њ. В. Султана, који га је дочекао, окружен с министрима. Њ. В. Цар Никола оном приликом послао је Султану на дар четири коња Одма посланије оне посјете Њ. В. Султан одврати је посјету Великоме Књазу у Мерасинском Кјоску, одакле се Велики Књаз вратио у четири сата у руско посланство.

На Никољдан је отпочело освећење споменик-крке у 9 сати а литургија у 11, у присуству Великога Књаза, његове свите, и аташиранијех му маршала Шакир-паше, генерала Ахмет-паше и пуковника Тевфик-бега. Ту су још били присутни руски посланик Зиновјев са особљем, руске војничке депутације, мрари са „Прута“ и са оба руска стационера, делегати Цариградског Патријарха: Митрополит деркоски Калинин, у чијој се епархији налази споменик-крква, и велики викар Патријаршки; даље биспи јерусалимски Патријарх Никодим, бугарски Егзарх, дипломатски преставници балканскијех држава у Цариграду: књаз Машковски србски, Гуваро румунски, г. Новиковић србски, г. Бакић црногорски, и г. Марков бугарски, и депутација бугарског народног сбрања. Служио је архимандрит руског посланства Борне.

Послије богослужења слиједила је закуска, при којој је бугарски дипломатски преставник Марков држао дивну бесједу. У вечер је био велики објед у посланству руском.

Сјутри дан у јутро Велики Књаз примио је бугарек г. Егзарха, па је са свитом у пратњи посланика Зиновјева пошао у патријаршију, гдје је био дочекан с великијем почастима. На врата од патријаршије дочекали су га велики викар и остали црквени великодостојници, а на врата од цркве сам Патријарх, који га је благословио и одвео на мјесто према патријаршеском престолу. За тијем је Патријарх држао

настрљаних, освајачких планова францускога народа, које су његови в. адаоци од времена цара Карла V, гажили у интересу свога властољубља како унутра тако и с поља.

Нама је лакше добити помоћ Аустрије против Русије но против Француске, пошто супарништво те двије силе више не постоји у старом облику у Италији, око које су се отимале. Монархијека и католичка Француска, кад би поново васкрсла, свакад би се могла надати, да с Аустријом поново уђе у односе какви су постојали за вријеме седмогодишњег рата и на Бечком Конгресу пред повратак Наполеонов с острва Елбе, даље какви су се спремали на вријеме пољског устанка 1863. год. и у кримском рату, па какви су за вријеме грофа Бајета од 1866. до 1870. у Салцбургу и у Бечу имали чак изгледа да ће се отворити. Ако би се у Француској успоставила монархија, узajамни односи те двије католичке велесиле, који више не би били ослабљени талијанским супарништвом, могли би лако довести у искушење предузетљиве политичаре, да их покушају поново да оживе у некадашњој форми.

И они, који оцјењују прилике Аустрије, још и данас гријеше што нескључују могућност непријатељске политике, какву су упражњавали Тугут, Шварценберг, Буол, Бах и Бајет. Зар се не може у другом правцу поновити политика неблагодарности према Русији, која је сматрана као дужност, и којом се Шварценберг поносио; политика, која нам је од год. 1792. до 1795. док смо с Аустријом заједно војевали против Француске, изнела неприлике и оставила нас на једнаку, само да науче за себе што неће користити у Пољској; која за мало што нас није заратила с Русијом и то, понављам, у доба кад смо се ми као „савезници“ борили за Њемачку Царевину против Француске, и која нас и на Бечком Конгресу у мало што није гурнула у рат с Русијом. Готовост Аустрије да удари сличним путем, за сад осуђена лично поштење и вјерност цара Фрање Јосифа. Тај владар није више млад и без искуства као што је био у оно вријеме, кад га је лична пишама грофа Буола против цара Николе навела да изврши политички притисак на Русију тек на неколико година последице Вилагоша, — његово је јемство чисто лично, и чим се изврши промјена на аустријском престоу, и елементи, који су били у ранијим епохама носиоци супарничке политике између Аустрије и Пруске, могу доћи опет до снажна утицаја. Наклоност галичких Пољака и ултрамонтанскога клира спрема Њемачке Царевине продана је и опортунистичке природе, а исто тако и увиђањост о пробитачности ъемачкога савеза не може да угуши осјећај презирања, који је жив у срцу сваког пунокрвног Мађара спрема „Швабе“. У Угарској, у Пољској и данас још нијесу изумрле симпатије спрема Француске, а у католичком клиру цјелокупне Хабсбуршке Монархије католичко-монархијек реставрација у Француској могла би опет оживјети оне односе, који су 1863 и у времену од 1866. до 1870. г. напустили свога израза у заједничкој дипломатији и у више или мање дозрелим уговорима. Јемство, које према тим могућностима лежи у личности данашњег аустријскога цара и угарскога краља, као што рекох, постоји док је он жив; а политика која све предвиђа треба да има у виду све евентуалности које би могле да искрену. Могућност утакмице између Беча и Берлина због руског пријатељства, може се исто онако вратити, као што је постојала за вријеме Олмица и као што је и у доба Рајхштатскога Уговора давала знаке живота, за вријеме грофа Андрашића, који је према нама био врло расположен.

Према тој евентуалности за нас је добит, што Аустрија и Русија имају супротне интересе на Балкану и што таквих супротних интереса између Русије и Пруске-Њемачке нема у толикој мјери, да би могли дати повода рату и борби. Али те повољне ситуације могло би нестати с обзиром на устројство руске државе. Могла би ишчезнути услед личног нерасположења и непуњене политике исто онако, као што је ишчезла за вријеме царице Јелисавете, коју је вицевица и опорни ријечима уврједио Фридрих Велики и она је претупила аустријско-француском савезу против нас. Дошаптавања књижевима онда подбацила и државна Русија, измишљотине и видискреције нијесу ни данас ишчезле на овај двор; али ми можемо да отуђамо нашу независност и достојанство према Русији, а да не изазивамо руску осјетљивост и да не штетимо интересе Русије. Нерасположење и оторчење, које се без нужде изазове и данас је исто онако од пресудног утицаја на историјске догађаје, као што је било за вријеме руске царице Јелисавете и енглеске краљице Ана. Али дјетијо догађаја, који се на такав начин изазову, данас је по благостање и будућност народа куд и како силније по што је било прије сто година. Квантија, као што је била она у седмогодишњем рату против Пруске, у коју би ушле Русија, Аустрија и Француска, можда је у вези са другим

династичним незадовољствима, исто онако опасна по наш опетанак, као што је била онда; а по наше благостање била би још и опаснија, ако побједи. *Непаметно је и грешно због личног нерасположења ружити мост, који нам омогућује зближење с Русијом.*

Ми морамо и можемо поштено држати наш савез с аустро-угарском монархијом; то одговара нашим интересима, историјским предањима Њемачке и јавном мишљењу нашега народа. Али су утицаји и мјера снаге, под којима ће се имати да развија будућа бечка политика, компликованији по у нас: због разноликости народности, због супротности њихових тежња, због клерикалних утицаја и због искушења, које за поднавске земље лежи у области Балкана и Црнога Мора. Ми не смијемо напустити Аустрију, али не смијемо губити из вида ни могућност, да нас бечка политика својеволјно или несвојеволјно напусти. О могућностима, које нам у таквим случајевима остају отворене, мора управа ъемачке политике, ако хоће да врши своју дужност, бити потпуно на чисто, прије но што оне и наступе: а оне не смијемо занемарити од симпатија или антипатија, већ само од објективне оцјене националних интереса.

Ја сам се вазда трудио да не само Њемачку осигурам од руског напада, него да и ублажим руско расположење, и да руске мјеравање кругова уверим, да наша политика није нападачка. И ја сам доиста, догод сам био у служби, вазда и усјењао, да помоћу личног повјерења, које ми је поклањао цар Александар III., разбијем оно неповјерење које је било готово да се у њему пробуди услед страних и домаћих извртања, а и даним приликама и услед јачег војног покрета у нас. Он ми је, кад сам га први пут видио као цара у пристојству Динцига, па и у свима доцнијим приликама кад год би смо се састали, поред свију лажних које су се проносиле о Берлинском Конгресу и поред свега тога што је знао за наш уговор са Аустријом, свагда усавијао своју благонаклоност, која је у Скерњевицама и у Берлину добила несумњива израза и која се на томе оснивала, што ми је он вјеровао. Чак и ону дрску и бистидну интригу са фалсификованим писмима, која су му била догурена у Копенхагену, успио сам одмах да поништи простом мојом речју. Исто ми је тако пошло за руком да приликом састанка у октобру 1889 г. разбијем у њему све сумње, које је опет дошло из Копенхагена, оим једне једите а та је била: да ли ћу и даље остати министар. Он је одиета био боље обавјештен, но што сам био ја, када ме је запитано: да ли је моје мјесто потпуно сигурно и поред младога цара. Одговорио сам му, као што сам тада и мислио, да сам увјерен о повјерењу цара Вилхелма II, и да не држим да ћу икад бити отпуштен против воље, пошто Њ Величанство с обзиром на моје дугогодишње искуство у служби и с обзиром на повјерење, које сам умно задобити како у Њемачкој тако и код страних дворова, има у мени слугу, кога би мучно ко могло да замјени. Цар је био јако задовољан с овим мојим одговором, и ако је изгледало да он не дијели моје мишљење.

Међународна је политика течан елемент, који се спрема приликама по кашто згусне, али се при првој промјени атмосфере поврати у своје првобитно стање растопљености. Она тако-звана Clausula rebus sic stantibus ћутке се усваја приликом склапања државних уговора, који условавају не само ријечи него дјела. Тројни савез репрезентује стратегијски положај, који је, с обзиром на опасности које су грозиле када је склапан, био пробитачан и који се могао заузети у оним приликама. Он је продужан с времена на вријеме и можда ће се успјети да се и таље продужава; али он вјечито не може трајати, као што то не може вјечито трајати ни један уговор између великих сила. Било би, дакле, непаметно сматрати га као сигурно средство против свих могућности, које би у будућности могле измијенити прилике, потребе и расположења под којима је остварен. Он има значај заузвимања стратегијског положаја у јевропској политици, према њеном стању и вријеме када је он закључен; али он исто тако није вјечити темељ за све комбинације будућности, као што им нијесу били темељ ни многи ранији тројни и четворни савези посљедњих стољећа, а нарочито Света Алијансија и Њемачки савез. И за њега важи оно: „Toujours en vedette!“ (Увјек на опрезу.)

ДО ПИСИ.

Подгорница, 8 децембра 1898. Војска компанија, која је одређена, да у околине баталјоне изврши опреме војске и одабере народну гарду, у великој врши своју дужност. Јуче је овђе министар војни г. војвода Пламенац у пратњи перјаничког командира Б. Бошковића извршио прене војске у баталјоне љешанског и подгорничког, уз судјеловање дотичних баталјонских командира. Војска се дијели у три

класе: из сваке чете по осам здравих, лакних и одважних момака пишу се у народну гарду, најстарији војници у резерву, а остали у активну војску. Народној гарди и активной војсци дају се уз пушке „берданке“ и репетир - „московке“. — Интересантно је посматрати црногорску војску о оваквим приликама; ту ћеш наићи на особиту и ријетку војничку карактеристику, којом се далеко одликује црногорски војник од иностранних војника, јер док у другим државама једва чека војник, да га године ослободе од војничке дужности, Црногорац се чак и у шездесетој најенергичније бори за војничко оружје; а кад му наш популарни и омиљени министар Пламенац очински објасни војничке тешкоће, којима ће бити обзени данашњи наши војници приликом науке и других војничких дужности, овај са ријетком одважношћу, најенергичније увијераје, да се осјећа здрав, лак и снажан за све војничке дужности, које пристоје црногорском јунаку. На овакав одважни говор и јуначко држање наших војника госп. министар не може да одоли свом усхићењу, радости и заносу, те се са њима шали и према њих односи, не као министар према најмаљим потчињеним, него као јунак према бојном другу.

Све су ово радосни и очигит знаци, да је геније црногорског јунаштва још у пуној снази; да је данашња генерација у Црној Гори васпитана у војничком духу, ошчијена и занјета бојном славом својих витешких предака. Она нам удијева несумњиво поуздање, кад устреба нашем омиљеном и срећном Господару и Отаџбини, да ће знати, моћи и умјети високо дјети бојну заставу ништа непобјеђеног црногорског оружја, и тим се показати као достојни напљедници јуначких предака.

Са војничком дисциплином, коју је овом приликом на дјелу показала војска, госп. министар је изразио задовољство, те је за исто том приликом захвалио командирима г. г. С. Вукчевићу и Г. Беговићу.

Напошљетку дозволиће сл. уредништво „Гл. Црногорац“, да овђе додам и једну тужну вијест, која ће дубоко дирнути и ожалостити свако јуначко и родољубиво срце; да овим путем извјестим племените српске борце за ослобођење српског народа, да је јуче испустило своју племениту и јуначку душу негдашњи њихов дични и узор друг капетан *Томо Асаковић* у Доње Кокоте, у Ђешкопољу, у свом родном мјесту. — Док је још Зета са Ђешкопољем била под турском владом, покојни се Томо свз до срећног ослобођења доказивао енергичан, ватрени и одушевљени приврженик Црне Горе. Због тога су га Турци више пута хватали, затварали и пријетили му најгрознијим мукама, због чега су га један пут на њеру довели у Служ, гдје су му свезали ноге, довели у вис, и по табана тако га избали, да су му одвалили чепу и ноге од прста од чега је патно све до смрти. Али ни тако грозно мучења, ни најгрозније пријетље, ни очигледна смрт са стране Турке не могаше застрашити и угушити јуначки дух пок. Тома. А да би што боље могао ухајати Турке и извјештавати пријатеље у Црној Гори, покојник је правно себи ране на руке и на исте привијао отровне трине, па тако ишао код Турака и тражио лијек, жално се, да су га ухватили Црногорци, били и мучили. Једном ријечи чинио је све могуће, да би својим радом што више користно Црној Гори и потлаченим Србима.

За оваква племенита дјела Њ. В. наш витешки Господар, по ослобођењу Зете наименује га за љешкопољског капетана, коју је дужност вршио до дубоко старости. Осим овога, Господар му је дао доживотну пензију и сваке године са Крушевца слао разне дарове и помоћ, а наш омиљени престононапљедник Данило увијек га звао: „*стико Томо*.“

Колико је пок. Томо био омиљен и поштован у нашем народу, најбоље се виједло на дан његова погребња, гдје уз прве ружном времену осим Ђешкопољца похиташе, да пошљетку пошту одају и до пјечне куће испрате врлог покојника пред лијежим бројем Подгоричана г. г. Ва. Томић, чл. окр. Суда, капетан Ранковић и подкомандир Радичевић, а пред Већанима командир Т. Калкивац; из Ђешанске нације дошао је командир Симон Вукчевић са подкомандиром и свима подручним официрима и великим бројем народа. Такође и наши свештеници похитали су, да се по лијежом православном обичају што достојније испрати овај врли покојник, над којим су ошчијело читали г. г. поп Војин Поповић и поп Ристо Поповић, а над гробом мали помен држали г. г. поп Томо Калкић и поп Крсто Поповић, који се са покојником опростио жалосним, дивним и језгритим говором. Мртво су тијело покојниково из цркве до гроба носили сви виши присутни војнички и грађански старјешине.

Вјечан ти помен и лака земља, врли покојниче!

М—р Вук.

Књижевност, умјетност и просвјета.

МИТРОПОЛИТ ПАЛАДИЈЕ.

Митрополит петроградски и ладошки, пресједник Св. Синода, Високопреосвештени Паладије, последи дужне болести прешао је у вјечност у очи Никоља-днени. О овом од првијех Јерарха православне цркве петроградско „Н. Време“ овако пише: „Сваком доступан, доброжељан, милостив, мирољубив, и љубазан, блаженопочивши владика оставио је за собом усмену, која се не заборавља. Он је све чинио љубављу и свуда је изазивао љубав. Свако добро дјело налазило је у њему живог одавна, неорећени су налазили у њему утјехе, сиромаси помоћи. Као свештенослужитељ, митрополит Паладије одликовао се љубављу у црквеном богослужењу, красотом и потпуношћу извршавања црквеног правила. Бесједе његове одликовале су се јасношћу и сликовитишћу. Проповједајући љубав, опраштање и смјерност, покојник и својим личнијем понашањем давао је примјер, достојан подражавања.“

Митрополит Паладије родио се 1827. године, син свештенички, у Нижегородској епархији. Богословске науке свршио је сјајно и већ г. 1852 био је позван као професор у Нижегородску духовну семинарију, којој постаде и инспектором год. 1861. Сљедеће године постао је, већ као архимандрит, инспектором, па 1864 ректором петроградске семинарије. Г. 1866 био је посвећен као ладошки епископ, викар петроградске епархије. Г. 1869 пошао је у Олонецку епархију и брзо је био наименован епископом вологодским. Г. 1873 био је позван на архјерејску катедру у Томбову, и отогон кад се почела наша борба за ослобођење, Преосвештени Паладије појавио се као један од главнијех дјелатеља у оном покрету, изазваном у Русији општим одушевљењем, у помоћ нашу. Он је сакупљао добротљиве прилоге и сам је прилагао обилате суме. У исто доба подизао је нове цркве, у Козлову је подигао женски манастир, и основао је богородично-казанско братство, за обраћање на пут истине расколника. Од 1876 до 1882 владика је управљао рјазанском епархијом, одакле је присуствовао као члан Св. Синода кроз три године, а у исто доба основао је браство Св. Василија рјазанског са училницем за мухамеданце, завој је склопио те за српце по манастирима, организовао је опште житије и старање о сиромасима по семинаријама; и многим другим добрим дјелима ту се прославио, и г. 1881 био је произведен за архјерејскога, а сљедеће године заузео је архјерејскоко епископу у Казану, већ добро познат свему свештенству простране Русије. И ту је испустио усјељеном радио, отворивши више од 200 црквено-парохијских школа, и развивши мисионарско дјеловање међу иновјерцима. Он је сазвао епископско сјevero-источно и пловлошке на сајетовање о распретирању православља међу расколницима и мухамеданцима. Г. 1887 био је наименован Еписархом Грузије, архјерејскоком Кавказским и Кавхетинским, и нашао је на Кавказу широко поље за своје енергично апостолско дјеловање.

Кад је 1892 умро митрополит Паладије, на његово мјесто био је изабран Високопреосвештени Паладије. Као пресједник Св. Синода изостао је пређашњом енергијом радити на корист православне цркве.

За своје велике заслуге имао је скоро све највише награде, а цијела православна црква данас се моли Богу за вјечни покој свога тако заслужног Јерарха.

† Давило Станковић,

бивши подбан Хрватске и Славоније, па пресједник хрватско-славонског сабора, преминуо је 2 децембра у Загребу у 65 години живота. На тако високијем положајима у држави покојник је вазда остао добријем Србином, наравно у смислу конзервативном. Као такав био је и народни заступник на црквено-народном сабору у Карловцима. „Браник“ вели: „Ако је и био подбан, то је он у саборскоме одбору умно више чута да подигне свој глас против нартаја на нашу народно-црквену аутономију; био је много бољи него што се од њега могло очекивати.“ Његову још прије времена смрт жалје Срби у Хрватској и Славонији, као што су жалели кад је био пензионирани као подбан, тијем више што је био човјек поштен и доброга срца, те је својом љубавишћу свакога задовољавао. Покој доброј души његовој!

† Окица Глушчевић,

дугогодишњи уредник бившег петроградског „Одјека“, умро је у Биограду 2 децембра у четрдесетој години живота, дакле у најбољој мушкој снази, оставивши након себе оца и мајку и четворо сирочади. Покојник је још као нејако дијете с родитељима изсе-

лио се из Црне Горе у Србију, гдје је свршио основне и средње школе, а у петроградском универзитету свршио је филозофско-историјски факултет. Осим његовог журналистичког рада, радио је и по књижевнијим листовима, особито превађајући на српски боље руске писце. Како је био поштован и љубљен у великој народној радикалној странци у Србији, најбоље се види што му је она повјерила уређивање свог главног органа. Нека је лака српска земља честитоме покојнику!

(Балканска Царица.) Од како је Српско Народно Позориште увело у свој репертоар „Балканску Царицу“ путујући по главнијем варошима у Српској, Бачкој и Банату, не престаје је представљати. Сада дружина Српског Народног Позоришта представља у Кикинди, и на Ваведеније је представљала ову драму Књаза-пјесника. Кикиндска „Србадија“ о тој престаји пише:

„Представа је текла живо и складно и сви су представљачи без разлике, одговорили тога вечера достојно својим задацима а нарочито Даница (гђа Лукићка) својом херојском особом и снажним органом, као и добро промишљеном и изведеном игром, била је на врхунцу своје драмске умјетности. Наше оvd. госпође одликовале су је тога вечера дивном китом свијежег цицкања. На таквом приказу нека прими и наше срдечно честитање. Посејета је била врло добра и публици се тога вечера развила пуно задовоља својим кућама.“

Овом приликом треба да обратимо пажњу нашијех читаоца на овај вриједни лист кикиндски, који је од оскора почео излазити. Како аустријска пошта не хоће да нам доставља „Србобран“, „Браник“ и „Заставу“, то „Србадија“ могла би да замјени који од ових забранијених листова, док и њу не забране. То је лист велики, лист врло добро уређиван, који савјесно и свијесно прати оне српске ствари, излази два пута на недјељу, а цијена му је 16 франка на годину. Преплатата се шаље администрацији у Gross-Kikinda — Ungarn.

(Позив на претплату.) Госп. Јован Кујачић, лекар у московском свеучилишту, дао је у штампу (Српској штампарији у Загребу) прву свеску својих хигијенских радова. У овој првој свесци долазе: „Син и његов значај по организам“ и „Наука о чувању слуха или хигијена уха.“ У другој свесци доћи ће „Хигијенске беседе“ чувеног професора хигијене у Москви Ф. Ф. Ерисмана. У трећој свесци изаћи ће „Лијечење плућне туберкулозе.“ Прва свеска стаје 50 новч. а изијеће око 100 страница на 16-ни. Преплату из Црне Горе прима уредништво нашег листа, или пишичев брат на Грахову г. Никола Кујачић-Корјенић, а може се слати и Српској Штампарији у Загребу, или самом писцу у Москви (Зубовској буљ. Д. Вилоуевој, кв. бр. 1.).

У сваког мање или више образованог народа има хигијенска литература како ва прости народ, тако и за образовани, али код нас се најмање ради на том пољу; за то ће нам добро доћи овакви радови. Г. писац, наш Граховљанин, свршио је гимназију у Карловцима као први ђак, што нам довољно јамчи, да ће ови први његови радови бити савјесно израђени. Све то најбоље препоручује ово подухеће за наше народно здравље.

(Српска Књижевна Задруга.) Изашла је из штампе петта свеска „Забавника“ Српске Књижевне Задруге са овом садржином:

1. „Обломов“, роман И. А. Гончарова, у преводу М. Ђ. Глишића.
2. „Вогородица Црква“, роман В. Ста, у преводу Д. А. Бокчића.
3. „Гушчар“, епиграма Х. Судермана, у преводу А. Јосифовићеве, и
4. „Преобраћање тисница“, трагедија Н. С. Љескова, у преводу Љ. Стојановића.

Ова је свеска расаслана претплатницима преко њихових повјереника, а претплатници, код Задруге непосредно уписани, моле се да дођу и узму своју свеску. Овом приликом обраћа се пажња претплатницима и читаоцима да ће се у шестој, последњој овогодишњој свршитој „Обломов“ и ситне приче, и да ће за вих добротвори, оснивачи и повјереници добити **бесплатно лијепе тврде корице.** С тога се моле сви добротвори и оснивачи, који још нијеу положили претплату, да то учине **одмах**, пошто ће иначе остати без тих корица. Задруга има још нешто комплета овогодишњих „Забавника“, те прима и сада још нове претплатнике.

(Позив на претплату.) Примили смо сљедећи позив на претплату:

По жељи многих поштовача српске књижевности, а и по својој увијаности, да је оvdје у Загребу, поред садашњих лијепих

српских стечевина, потребан још и књижеван лист, те да нам рад буде потпун — ријешно сам се, да од 1 јануара 1899 год. издајем и уређујем

Српски дом

лист за забаву, поуку и књижевност.

Године 1884. и 1885. издавао сам оvdје у Загребу књижевни лист „Српски забавник“, а уз то још и хумористично-сатирични лист „Стрелу“, те је жеља многих читалаца тих листова, да свој књижевни рад сада оvdе у Загребу наставим. И ја се, ево одлучих, да то учиним покретањем књижевног листа, који ће се звати „Српски дом.“

Сам наслов тога листа казује већ и његов програм. Писци, који ће радити на „Српском дому“, трудиће се, колико им год силе доуштају, да „Српски дом“ занета буде српски дом — по карактерима, по обичајима, по родољубљу, по вјери и моралу, и у опште по свијема лијепијем врлинама, којима се у цијелом српском народу поноси сваки српски.

Нарочита пажња и труд посветиће се васпитном смјеру листа; јер, свакако је најпретекнији задатак лијепе књижевности, да облагорођава срце и оплемјењује душу. Зато ће се све оно, што је добро и узвишено у нашем животу, узносити и у прјемјерима истинити као узор; напротив пак: мано, слабости и сујете оштро ће се жигосати, како то заслужују.

У овом духу доносиће „Српски дом“ pjesме, приповијетке, романе, расправе, поучне чланке и разне друге саставке — трудиће се, да у њему нађу читаоци све, што је за српски дом потребно и корисно. „Српски дом“ ће излазити у свескама сваког 1 и 16 дана у мјесцу (разумије се: по српском календару.)

Уз лист добиће сваки претплатник у току сваке године још и двије нове књиге бесплатно као додатак „Српском дому“; а ако се буде могло, т. ј. ако одан претплатника буде повољан, повисиће се тај број књига на три или четири, те ће у том случају сваки претплатник „Српског дома“ добити сваке године бесплатно три или четири нове књиге као додатак „Српском дому.“ — Прва књига, коју ће као додатак „Српском дому“ добити бесплатно сваки претплатник, биће: „Вукосава, хајдукова ћерка, приповијетка из српске прошлости“, у којој је описана јуначка српска борба за слободу.

Цијена је „Српском дому“, заједно са књигама, које ће му ићи као додатак: за цијелу годину 4 фор.; за пола године 2 фор., за четврт године 1 фор.

Молимо све пријатеље српске књижевности, као и све пријатеље нашег српског реда оvdје у Загребу, да се заузму око скупљања претплатника на „Српски дом“ и да нам на вријеме пошаљу претплату са именима претплатника, како би могли знати у колико примјерака лист да штампимо.

Претплату и писма за „Српски дом“ треба слати: Душану Рогичу, уреднику „Српског дома“ у Загребу (Гундулићева улица бр. 14.)

У Загребу, крајем новембра 1898.

Душан Рогич.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 18 децембр.

(Парастос) У српједу је био парастос у катедралној цркви блаженопочившег петроградског Митрополита Паладију. Службо је Високопреосвећени Митрополит Митрофан са мјеснијем свештенством. Присутни су били парско-руски министар г. Губастов, наши великодостојници и велики број грађана.

(Из позоришта) У српједу вече била је забава са играчком, коју су приредили наша друштва, Читалоница и Горски Вијенац у славу имендана Н. В. Књаза Пасљедника. У првом дјелу забаве хор је пјевао под управом г. Вимера разне pjesме, измијешане са декламацијама, а г-ђица Јелена Мартиновић отијевала је један комад, и г. др Марић са госп. Вимером један дует, уз пратњу гласовира. У другом дјелу наши дијетанци су представљали Трифковићеву шаљиву игру „Пола воде, пола вина“ У трећем дјелу слиједила је играчка. Позориште је било пуно. Забана је текла у најбољем реду, и на опће задовољство. Вечер се провала у најбољем расположењу.

(Лијена мисао.) Како смо извјешени, оvdјешњи пријатељи и поштоваоци покојног Окиде Гаушчевића намјеравају у неђељу 20 тек. м. у 10 сати приредити парастос заслужисме борцу за бољу народну будућност.

(Вријеме.) Послије великога снјига била је наступила студен до — 16 степ. Р. Од јучер је обужило. Путови су рашчишћени још ономадне.

Капетан Томо Асанов Мирановић

У понеђељак 7 ов. м. у вјечност се преселио капетан Љешкопољски Томо Асанов Мирановић у 80 година свога живота после дуготрајне своје болести. Покојник је сјутра дан 8 ов. м. у уторак уз велико саучешће народа Зетскога матери земљи предат у Доње — Бокоте при храму светога оца Николе.

Покојни капетан Томо, био је један од највећих бораца зетских за народно ослобођење, који је три пута дизао устанак међу Љешкопољцима и Зећанима те је са попом Шћепаном Поповићем и Филипом Андријанићем по наредби Великога Војводе *Мирка Петровића* био учесник великога рата 1852 и 1862 године, развијајући вазда мисао ослобођења у подјармљеној Зети. За његове патриотске заслуге Његово Височанство Господар, при ослобођењу Зете, одликовао га је крстом Даниловим IV. степена, и су двије храбре медаље, давши му капетанску управу над Љешкопољцима.

Бог му покој дао, лака му црна земља! К. П.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

ПARIЗ, 13 децембра. — Сенат је примио зајам 200 милиона за грађевне железнице у Индокини.

ПЕТРОГРАД, 13 дец. — Велика Књагинца Ксенија родила је сина, који је добио име Феодор. Министар наставе отвориће руске школе у Портартуру и Талијенвацу.

СОФИЈА, 13 дец. — У сабрању министар финансија констатирао је о-сјетљиво побољшање економског положаја. Сабрање је усвојило у начелу буџет, па је прешло на расправу буџета појединијех министарстава.

ПЕТРОГРАД, 14 дец. — Царска Породица кренула је из Ливадије пут Царскогсела.

БУДАПЕШТ, 14 дец. — У сљеде Банфијевог писма, што је управно Хоранском, овај је послао Банфију свједоке. Банфи је изабрао за свједока министра Фејерварија и једног заступника.

ПЕТРОГРАД, 14 дец. — Телеграфска руска агенција саопштава, да ће прогањање рускијех поданика на Њемачке назвати исте мјере против ъемачкијех поданика у Русији, који ту не добијају само хљеб него и колосална блага, што ће Њемачкој проузроковати немјерне штете.

ПARIЗ, 14 децембра. — Парламентат је обуставио сједнице до 10/1. КАНЕА, 15 децембра. — Четири адмирала оставили су Крит.

ПЕТРОГРАД, 15 децембра. — Руски официри, који знаду грчки и турски позивљу се да се приме службе у администрацији Крита.

БУДАПЕШТ, 16 децембра. — У сљеде писма, што су Банфијеви свједони управили Хоранском, свједоци једног и другог позвали су се на двобој, а Хорански је позвао Банфијеве свједоке.

ПARIЗ, 16 децембра. — Фор је потписао декрет, који именује Констана за посланика у Цариграду. БУДАПЕШТ, 17 децембра. — Двобоји су били између свједока Банфијевих и Хоранског, са лаким ранама.

ПЕТРОГРАД, 17 децембра. — Царска Породица стигла је у Царско село.

КАНЕА, 17 децембра. — Сфацијанакије поднио је Принцу Ђорђу програм, по ком ће народна скупштина бити сазвана, да усвоји закон, што је израдио егзекутивни одбор. Принц Ђорђе ће саставити владу из већине скупштине.

БУГАРЕШТ, 17 децембра. — У двору је био објед у част депутације руске регименте, којој је краљ шеф, и која је донијела Краљу епулете. Краљ је подигао здравицу Цару, споменувши јунаштво регименте, које је одржало побједу, и изјавивши

да побратимство руске и румунске војске није ослабило. Румунска је са Краљем спојена искреном жељом да утврди још боље односе руско-румунске.

СОФИЈА, 18 децембра. — Уаро је пресједник синода Митрополит Григорије.

ОРАО, СРБОБРАН

најбољи српски календари могу се добити у Књижари Калуђеровића ЦЕТИЊЕ.

(1—2)

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

У великој жалости, која ме задесила смрћу моје супруге — односно матере, шћере, сестре, снахе и сестрице

МАРИЈЕ

која се преселила у вјечност 9 ов. м. у јутро; дужиност ми налаже најуредније заблагодарити сваком, који су нам, ма на који начин притекли у помоћ, те нас у великој тузи утјешили.

Особита хвала од наше стране, нека је г. др-у Ђ. Марићу, који се 17 дана неуморно трудио да би ју од неумитне смрти спасао. Пету благодарност одајем г. г. свештеницима: пречасном протопресвитеру Крсту Матановићу и попу Петру Вукотићу из Романа; као г. г. управитељу полиције Васу Мартиновићу, Саву Радуловићу секретару управе вар. Цетиња, Мићу Баровићу управитељу општине, Зарију Радичевићу учитељу, Пеју Н. Вукотићу и Нику Бољевићу.

Понаособ нека је вазда велика благодарност г. Нику Н. Милошевићу за његово уредно заузимање у великој нашој невољи; као и г. г. Михајлу Радуловићу, Ђуру Срдано-у и Ђуру Јововићу.

Цетиње, 16 децембра 1898.

Ожалошћени:

супруг Васо Навићевић, шћер Ружа Васова, мати Стеве Радевић, сестра Јане, Радован и Зико Навићевићи.

ОБЈАВА.

Овијем се чини до знања да ће се загодена трговина која се састоји у гвожђарији и колијалној роби у бугири Николе Матановића овдашњег трговца, распоредити на јавној продаји 21 децембра ове године за измиру његових дугова, на ко би желио купити цијелу робу или на појединостима, нека се истог дана пријави оvd. Управи.

Број 2311

Цетиње, 10/12 1898.

УПРАВА ВАТРОНИ ЦЕТИЊА.

2—2)

ОБЈАВА.

Овим се износи на јавном аукцији кућа са једном синоницом, обором и зградом, Суља Османовића, постојећа у старој вароши у тако званој „Љубовић махалу.“ Поменуто имање Суд продава за измир Суљових презадужених дугова.

Ко би желио купити речену кућу — тај нека се пријави потписатој управи, 20 јануара 1899 године, којег ће се дана иста подшисати понудноцу највише цијено. —

Број 1652.

Подгорница, 16 дец. 1898.

Управитељ вароши
Кап. Ст. Раичковић.

(1—3)